

2020BEM114

VERSLAG d.d. 17 juni 2020 van de digitale vergadering van de commissie Bestuur, Economie en Middelen (via Microsoft Teams)

Voorzitter: mw.ir. M. de Widt;

Woordvoerders: ing. L.C. van den Dikkenberg (SGP), M.J. de Droog MSc/RA (D66), M.E.J. Eggermont (SP), mr. N.M. Groen MA (GroenLinks) W.M.M. Hoek (50PLUS), M. Jager (PvdD), V.C. Janssen (VVD), drs. E.A. Kamp (D66), M. Lejeune-Koster (PvdA), J.H. van Oort (ChristenUnie), W. Ubaghs (PVV), W.J.A. Weyers (FvD) en W. Wijntjes (CDA)

Van ambtelijke zijde aanwezig:

Drs. T.J. Dorst (griffier) en G. van Weerd (verslag).

---

1. OPENING

De voorzitter opent deze commissievergadering en heet alle aanwezigen welkom.

2. TER BESPREKING

2.1 Statenvoorstel doelenboom programma's 6 t/ 9

Aan de orde is het statenvoorstel met de verbeterde doelenboom.

In deze ronde worden de verschillende programma's besproken. In deze commissie gaat het over de programma's 6 t/m 9.

Eerst stelt de voorzitter het behandelverzoek van de VVD aan de orde:

“Wij vinden dat beleidsdoelen en meerjarendoelen inzet zouden moeten zijn van politiek debat tussen de Statenfracties. De kaderstellende en budgetterende bevoegdheid ligt immers bij de Staten. Ons voorstel is om die reden om in de commissies de bespreking van de doelenbomen te laten beginnen met een eerste termijn van de Statenfracties. Waarbij vooral met elkaar het gesprek zou moeten worden en niet een vraag-antwoord met het college. We zullen dit in elk van de commissie bij het vaststellen van de agenda als ordevoorstel indienen.”

De heer Janssen merkt op dat de VVD het liefst in het provinciehuis met elkaar in gesprek zou willen gaan over de doelen voor de volgende jaren, hoe deze het beste kunnen worden geformuleerd en hoe daarmee moet worden omgegaan. Met bijgaand voorstel wordt getracht dit zo dicht mogelijk te benaderen om zo met elkaar als Staten daarover het gesprek te voeren. Hij stelt voor in de commissie vooral het politieke debat op te zoeken.

De voorzitter vraagt hoe de fracties hier tegenover staan

De heer V.d. Dikkenburg vindt dit een prima voorstel. Hij heeft kennisgenomen van de eerste reactie van GS en het is goed daar als PS op te reageren: het gaat immers om de doelen van PS.

De heer Eggermont vindt het een goed idee om eerst onderling de discussie aan te gaan maar hij wil wel over een onderdeel uit het statenvoorstel met GS in gesprek gaan.

Mevrouw Hoek stemt in met het voorstel.

De heer Wijntjes stelt voor de discussie in deze commissie aan te gaan, maar dan ook met GS.

De heer Van Oort is geen voorstander van het voorstel van de VVD. Statenleden debatteren altijd met elkaar en daarbij zijn standaard de leden van GS uitgenodigd, ook nu wat hem betreft.

De heer De Droog wil het gesprek aangaan, in aanwezigheid van GS.

De heer Weyers deelt mede dat FvD het voorstel van de VVD steunt.

Mevrouw Groen laat weten dat GroenLinks zich aansluit bij de ChristenUnie en het CDA. PS hebben al diverse malen gelegenheid gekregen input te leveren voor de doelenboom. Haar vraag is waarom dit verzoek van de VVD pas op het laatste moment binnenkomt.

Mevrouw Lejeune merkt op dat de PvdA de behandeling van de doelenboom volgens afspraak wil volgen, conform het advies van het presidium. PS kunnen heel goed discussie voeren, in aanwezigheid van GS. De PvdA is tegen het voorstel van de VVD.

Mevrouw Jager is voorstander van het gesprek in de commissie, in aanwezigheid van GS.

De heer Ubaghs laat weten dat de PVV tegen het voorstel van de VVD is.

De voorzitter constateert dat de uitslag van de stemming is:

- 8 stemmen tegen
- 4 stemmen voor
- 1 x afwezig.

Dat betekent dat het voorstel van de VVD niet wordt gevolgd.

De voorzitter licht toe dat er vandaag gesproken wordt over de programma's 6 t/m 9 maar eerst geeft zij gedeputeerde Strijk gelegenheid voor een algemene inleiding.

Gedeputeerde Strijk herkent het signaal van de VVD dat het gesprek over de doelenboom bij uitstek een onderwerp is dat zich leent voor een goed gesprek aan de ronde tafel. Overigens is hij er altijd wel van uitgegaan dat hij, ook in die vorm, aan dat gesprek zou deelnemen. Hij is blij dat commissie en GS zo dadelijk met elkaar in gesprek gaan over de beleidsdoelen. Inderdaad gaat het om de doelenboom van PS.

De vorige keer is gesproken over de vraag of PS, indien zij dat wensen, een amendement zouden kunnen indienen om de doelenboom te kunnen verbeteren of wordt het voorstel dan door GS aangepast? Zijn voorkeur gaat ernaar uit dat er, op grond van het commentaar van PS, een erratum op het voorstel wordt geschreven om te voorkomen dat er in het statendebat zeer vele amendementen worden ingediend. Hij zou dat erratum direct in het statenvoorstel willen verwerken: het oude voorstel zwart afgedrukt en de toevoegingen/wijzigingen rood afgedrukt, zodat heel duidelijk is op welke onderdelen het voorstel 2.0 is gewijzigd. Feitelijk ontstaat er zo een versie 3.0 van de doelenboom, met alle input die daarop is geleverd. Wordt er een wijziging voorgesteld, waarvoor vandaag geen meerderheid is, dan zou daarover een amendement kunnen worden ingediend. Hij wijst erop dat de commissiegriffier zojuist een lijstje heeft gestuurd met een samenvatting van verbeterpunten van PS, die wat GS betreffen kunnen worden overgenomen in de doelenboom.

Vanmorgen heeft gedeputeerde Strijk in de FAC vergadering het volgende medegedeeld en hij wil die mededelingen in deze commissievergadering BEM herhalen.

De planning was om in september met PS in gesprek te gaan over de indicatoren maar helaas heeft hij gisteren uit de organisatie het signaal gekregen dat de werkdruk van de medewerkers, door de jaarrekening 2018/2019, de begrotingsvoorbereiding 2021, de doelenboom en het beantwoorden van de vele vragen van PS, zo groot is dat deze planning niet kan worden gehaald. GS nemen dat signaal serieus. Spreker zal een brief met de herziene planning binnenkort naar PS zenden. Hij gaat er nu van uit dat de indicatoren onderdeel worden van de begroting, die eind september naar PS wordt gestuurd. Dat betekent dat de indicatoren in de reguliere commissievergaderingen bij de behandeling van de begroting moeten worden besproken.

De voorzitter stelt voor het lijstje met toezeggingen van GS, wat betreft aanpassing van de doelenboom, per programma door te nemen.

Programma 6, cultuur en erfgoed

Gedeputeerde Van Muilekom constateert dat er soms vragen zijn gesteld die betrekking hebben op onderwerpen, die passen onder een beleidsdoel dat reeds geformuleerd is. Dan gaat het om een nadere detaillering/uitwerking. Recentelijk is de nota cultuur en erfgoed vastgesteld en deze nota bevat vele SMART doelen. De SGP ging in op de motie over immaterieel erfgoed die is aangenomen. Het lijkt spreker goed een indicator op te nemen om het immaterieel erfgoed in de komende jaren invulling te geven.

De SGP had ook vragen over het varend erfgoed, o.a. wordt gesignaleerd dat ook daar de nood hoog is. Volgende week wordt in het kader van cultuur over het steunpakket gesproken. Spreker wil dat onderwerp graag op dat moment behandelen.

In het lijstje van de griffier staat dat GS de suggestie van de ChristenUnie ten aanzien van punt 6.2.3 overnemen aangaande het beheer van het Utrechts erfgoed, dat effectiever en efficiënter moet zijn.

Er zijn door PS veel onderwerpen genoemd, die in feite een subdoel zijn van de reeds geformuleerde meerjarendoelen: deze zijn reeds uitgewerkt in de cultuur en erfgoednota. Het lijkt hem overbodig om nog meer meerjarendoelen op te nemen: stapeling van doelen moet worden voorkomen. Fracties vragen soms ook om het aanpassen van een formulering van een doel. Een paar woorden toevoegen is prima maar een volledig nieuwe formulering van een tekst, die vorige week is vastgesteld, is niet de juiste weg.

De heer V.d. Dikkenberg is blij met versie 2.0 van de doelenboom, die goede en concrete verbeteringen bevat, ook in de formuleringen. Helaas treft hij in het lijstje van de griffier, met toezeggingen van GS, weer nuanceringen in de doelen aan, bv. als het gaat om punt 6.2.3. Dat levert verlies van ambitie en werkkraft op.

De SGP wil bij punt 6.2 “de mate van behoud, benutting en beleving cultureel erfgoed is hoog”, in het beleidsdoel en/of in het meerjarendoel tussen haakjes (varend) zetten. Zo houden PS actief de vinger aan de pols, ook in de P&C cyclus. Het varend erfgoed is uniek maar valt bijna altijd tussen wal en schip. Er zijn in het verleden verschillende moties ingediend over de botters in Bunschoten en de restauratie daarvan. Telkens komt dat ter sprake maar de rol van PS is niet heel duidelijk. De SGP pleit voor meer aandacht voor dit unieke erfgoed.

Hij begrijpt dat GS een indicator voor het immateriële erfgoed toevoegen, maar geen doel. Hij stelt voor een extra doel toe te voegen voor het monitoren van de uitvoering van de motie. Immaterieel erfgoed is maatschappelijk waardevol erfgoed en het zou goed zijn dat te stimuleren en te verbinden met de Sociale Agenda.

De heer Eggermont deelt mede dat de SP zich op het statenvoorstel heeft voorbereid, dus op de beleidsdoelen en niet op de meerjarendoelen. Hij is het eens met de SGP, wat betreft de wijziging, die GS van de ChristenUnie heeft overgenomen. Zijn fractie is voorstander van die aanpassing. Waarom moet de tekst worden gewijzigd in “effectiever en efficiënter”?

Hij steunt het voorstel van de SGP om bij 6.2 bij erfgoed (varend) toe te voegen. Voor het overige kan hij met de beleidsdoelen instemmen.

Mevrouw Hoek kan in grote lijnen met de doelenboom instemmen maar is wel van mening dat niet tot uitdrukking komt dat cultuur en erfgoed voor iedereen is, voor jong en oud. 50PLUS mist in de doelenboom sowieso het woord “ouderen”. Zij wijst ook op de bereikbaarheid en toegankelijkheid van het erfgoed, als het gaat om obstakels en toegangsprijzen.

Zij leest dat de Hollandse Waterlinie een belangrijke drager is van de aantrekkelijke ruimtelijke kwaliteit. Dat onderschrijft zij volledig maar zij mist in dit geheel de forten die onderdeel zijn van de waterlinie. Sommige forten zijn in het verleden door anderen voor 1 euro overgenomen.

Daar zijn mooie initiatieven uit voortgekomen. Die forten worden op allerlei manieren geëxploiteerd, bv. als vergaderlocatie/dorpshuis in een kleine kern. De forten vragen veel onderhoud en beheer. Zij mist in de doelenboom de ondersteuning voor het beheer, onderhoud en exploitatie van de forten.

De heer Janssen deelt mede dat de VVD diverse aanpassingsvoorstellen op de doelenboom heeft gedaan. Toch is de VVD wel enthousiast over het werk dat is verzet. De VVD vindt de doelenboom erg belangrijk omdat PS daar jaren mee moeten werken. Opmerkingen van de VVD over cultuur en erfgoed hebben te maken met de techniek hoe een doel wordt opgeschreven, bv. bij punt 6.1. Daar staat "de culturele infrastructuur is sterk", echter, dat is geen doel op zich. Het gaat erom wat de inwoners daarvan merken. De VVD stelt wat dat betreft een andere formulering voor.

Ten aanzien van punt 6.1.2 stelt de VVD dat iedereen in de samenleving moet kunnen meedoen, ook de laaggeletterden. In het kader van de nota Cultuurofgoed is daarover ook gesproken. De VVD vindt het belangrijk het verminderen van de laaggeletterdheid als doel op te nemen. Vinden de andere fracties dat ook?

6.3.1: de VVD kan niets met dat doel. Wat staat daar nu eigenlijk? Is dat meetbaar? Volgens de VVD is dat niet mogelijk en daarom is het voorstel dat doel te schrappen.

De heer Eggermont vraagt in het algemeen of er in deze commissievergadering diepgaand op de meerjarendoelen wordt ingegaan of wordt het statenvoorstel besproken met de beleidsdoelen?

De heer Janssen deelt mede dat de VVD zich ook op de meerjarendoelen heeft voorbereid, omdat deze een aantal politieke keuzes bevatten en onderdeel worden van de kaderstelling die GS meekrijgen vanuit PS. Het is goed daarover het debat aan te gaan, ook over de meerjarendoelen. Overigens kan dat bij het statenvoorstel of bij de begroting plaatsvinden. Zo nodig dient de VVD daarover een amendement in. Het gaat over de hele set informatie die PS van GS hebben ontvangen.

De VVD stemt in met het voorstel van de SGP wat betreft de toevoeging van varend erfgoed.

De heer Wijntjes laat weten dat ook het CDA zich niet heeft voorbereid op een discussie over de meerjarendoelen. Dat is ook niet aan PS, omdat GS verantwoordelijk zijn voor de meerjarendoelen. PS zijn verantwoordelijk voor de beleidsdoelen. In die zin is hij het niet eens met de VVD. Het CDA kan zich vinden in het overzicht met toezeggingen door GS wat betreft aanpassingen in de doelenboom.

De heer Van Oort verwijst naar punt 6.2.3 en het woord "effectief" dat daar wordt gebruikt. Het gaat hier om een meerjarendoel. Hij begrijpt het standpunt van de VVD. Met het woord "effectief" bedoelt de ChristenUnie nadrukkelijk dat het erfgoed zo wordt onderhouden, dat het duurzaam behouden blijft. Dat is niet alleen maar "beter", het gaat erom dat het Utrechts erfgoed ook voor de lange termijn behouden blijft. Dat wordt met het woord "effectief" bedoeld.

De ChristenUnie steunt het voorstel van de SGP wat betreft de toevoeging van varend erfgoed.

De heer Kamp gaat in op het immaterieel erfgoed. Bij de behandeling van de cultuur en erfgoednota heeft hij begrepen dat dat meegenomen kan worden als een indicator en dat daar twee concrete projecten kunnen worden genoemd. Kijkend naar het beleidsdoel (de mate van behoud, de benutting en de beleving van cultuur en erfgoed is hoog) met een doorkijk naar het meerjarendoel 6.2.1, kan D66 ermee leven dat het immaterieel erfgoed daar wordt ondergebracht. Zijn fractie ziet uit naar de uitwerking.

De heer Weyers heeft waardering voor het vele werk dat is verzet maar FvD is minder enthousiast over het instrument van de doelenboom. Ook nu constateert hij dat er veel discussies ontstaan over welke laag, welk doel, is het eenjarig of meerjarig, is het een subdoel, welke indicator erbij etc. Er volgt daardoor een enorme rubriceringsdiscussie: FvD vindt een doelenboom minder geschikt voor iets dat moet worden geproduceerd. FvD kijkt vooral uit naar het uiteindelijke voorstel met alle definities die er in de verschillende doellagen onder hangen en zal daar dan een oordeel over geven. De doelenboom is als instrument onhandig omdat onduidelijk is waar precies over wordt gestemd. In een doel kan men alle kanten op en

dat maakt de politieke discussie lastig. Hij begrijpt wel dat er een systematiek nodig is en met de doelenboom moet men het nu maar doen.

FvD steunt het voorstel van de SGP om het varend erfgoed toe te voegen, maar dan wel gekoppeld aan het juiste (historische) jaartal.

Mevrouw Groen deelt mede dat GroenLinks tevreden is over deze versie van de doelenboom. Zij komt terug op een eerder opmerking van de VVD over de bibliotheken, maar heeft deze niet goed gehoord. Kan dat worden herhaald?

Mevrouw Hoek komt terug op de opmerking van FvD over het varend erfgoed. Varend erfgoed is meestal opgenomen in het nationaal register varende monumenten of is aangesloten bij de federatie varend erfgoed. Beide organisaties zijn samengegaan. Al dat varend erfgoed moet wat haar betreft vanzelfsprekend in de cultuurnota worden meegenomen.

Mevrouw Lejeune deelt mede dat de PvdA blij is met versie 2.0 van de doelenboom. Haar fractie had niets te vragen over programmaonderdeel 6 in eerste termijn. De PvdA heeft het opgevat zoals het in het memo is opgenomen. PS stemmen over programmadoelen en beleidsdoelen en GS gaan over de meerjarendoelen. Uiteraard kunnen PS daarover suggesties aan GS meegeven. Zij laat het volgende weten:

- De PvdA staat achter het voorstel van de SGP wat betreft de toevoeging van het varend erfgoed in het meerjarendoel.
- Ook het noemen van de laaggeletterdheid in relatie tot de bibliotheken, zoals door de VVD bepleit, heeft haar instemming.
- De tekstwijziging die door de ChristenUnie ten aanzien van punt 6.2.3 wordt voorgesteld, heeft de instemming van de PvdA.
- De PvdA kan in totaliteit instemmen met het lijstje van toezeggingen door GS wat betreft wijzigingen in de doelenboom.

Mevrouw Groen begrijpt dat de VVD voorstelde om het terug dringen van laaggeletterdheid op te nemen in beleidsdoel 6.1.2. GroenLinks kan daarmee instemmen. Zij begrijpt echter dat de VVD het meerjarendoel zodanig wil wijzigen dat ondersteuning van bibliotheken als infrastructuur wordt weggehaald. Daar is GroenLinks niet op voor. De bibliotheek heeft een rol in de samenleving en die moet behouden blijven.

De heer Janssen is blij met de steun van de PvdA en GroenLinks. Overigens gaat het de VVD er niet om de bibliotheken te sluiten maar volgens de VVD moet er worden geredeneerd vanuit het maatschappelijk doel dat men wil bereiken. Dat maatschappelijk doel moet in de doelstelling worden beschreven. Mogelijk zijn er naast bibliotheken ook andere partijen die kunnen meehelpen in de realisering van het tegengaan van laaggeletterdheid. Dat vraagt om een wat bredere benadering. Focus niet op het middel maar focus op het doel.

De heer Eggermont begrijpt dat de PvdA en GroenLinks het voorstel van de VVD interpreteren als iets wat erbij komt. Het versterken van de bibliotheek infrastructuur is een belangrijk doel van de provincie omdat daarmee een bodem wordt gelegd voor de aanpak van laaggeletterdheid. Hij ziet het niet zitten om dit meerjarenbeleidsdoel te veranderen.

Mevrouw Groen sluit zich geheel aan bij de SP. De gedeputeerde heeft in een schriftelijk antwoord heel duidelijk aangegeven dat laaggeletterdheid onderdeel is van dit beleidsdoel. Zij interpreteert dit als een duidelijke toezegging.

Mevrouw Lejeune steunt het voorstel van de VVD voor wat betreft het benoemen van de laaggeletterdheid, maar zij sluit zich geheel aan bij de reacties van mevrouw Groen en de heer Eggermont. Dat moet

niet als meerjarendoel worden opgenomen in plaats van het versterken van de infrastructuur: dat moet daar juist bovenop komen.

De heer Janssen heeft liever een half ei dan een lege dop. Het is mooi als laaggeletterdheid kan worden toegevoegd maar het gaat de VVD er vooral om waarom bepaalde doelen worden nagestreefd. Het ondersteunen van bibliotheken is geen doel op zich. Hij geeft nog steeds de voorkeur aan de formulering van de VVD.

De heer Van Oort heeft van deskundigen begrepen dat het bibliothekennetwerk niet sterk zal bijdragen aan een oplossing van laaggeletterdheid. De ChristenUnie steunt de bibliotheken maar mocht er nagedacht worden over laaggeletterdheid in combinatie met bibliotheken, dan moet eerst goed worden onderzocht of dat wel zinvol is.

Mevrouw Jager merkt op dat de vragen van de PvdD over cultuurparticipatie zijn beantwoord. De aanpassing van de formulering van doel 6.2.3, nl. toevoeging van effectiever en efficiënter, vindt haar fractie goed. De PvdD heeft geen oordeel over de suggestie van de SGP wat betreft het varend erfgoed. Wat betreft bibliotheken sluit zij zich aan bij GroenLinks en SP: de bibliotheken faciliteren vele nuttige zaken, waaronder het tegen gaan van laaggeletterdheid.

De heer Ubaghs vindt de beleidsdoelen zo algemeen geformuleerd dat deze door de PVV voor kennisgeving worden aangenomen. Hij kan zich niet voorstellen dat iemand daartegen kan zijn. Hij verzoekt GS de doelen zo concreet mogelijk te maken.

Gedeputeerde Van Muilekom memoreert dat beleidsdoelen in de cultuur en erfgoednota recentelijk zijn vastgesteld en daarin krijgt het varend en het militair erfgoed in het kader van het publieksbereik specifieke aandacht.

De heer V.d. Dikkenberg beaamt dat het varend erfgoed in de nota is opgenomen, echter, hij ziet voor het militaire erfgoed wél meerjarendoelen opgenomen, maar niet voor het varend erfgoed.

Gedeputeerde Van Muilekom zet uiteen dat, wanneer het varend erfgoed in de meerjarendoelen moet worden opgenomen, dan ook het religieus erfgoed en het industrieel erfgoed moeten worden toegevoegd. In de cultuur en erfgoednota wordt aangegeven dat er in het kader van het publieksbereik juist aandacht wordt besteed aan het varend en militair erfgoed. De SGP heeft aandacht gevraagd, naast Bunschoten/Spakenburg, aan Vreeswijk. Dat is daadwerkelijk belegd. Militair erfgoed heeft naast publieksbereik ook een belangrijke functie in het kader van inspiratiebronnen en zijn onderdeel van het cultuurlandschap. Mevrouw Hoek verwees zojuist naar de forten. De Hollandse Waterlinie is uit de cultuur en erfgoednota gehaald omdat daarover een aparte nota wordt geschreven die t.z.t. aan PS zal worden voorgelegd. Hij is er geen voorstander van om extra meerjarendoelen te gaan opnemen, temeer daar in de nota vele doelen SMART zijn omschreven, o.a. over varend erfgoed.

Mevrouw Hoek wijst op oude havens, bv. in Bunschoten, waar varend erfgoed ligt maar er zijn ook individuele tjalken die door de hele provincie heen en weer varen met publiek. Met dergelijke tochten tracht men de boten te exploiteren. Ook individueel bezit kan onder het varend erfgoed vallen. Zij vraagt daar nadrukkelijk aandacht voor.

De heer Van Oort steunt de opmerking van de heer V.d. Dikkenberg. Deze doelenboom zou het skelet moeten zijn van de P&C cyclus: eerst de begroting, dan de jaarrekening en uiteindelijk het jaarverslag. Dan komt men aan de voorkant automatisch bij de begroting en de kaderstellende rol van PS en aan de achterkant de controlerende rol van PS. Wanneer doelen goed in die cyclus worden opgenomen, worden PS goed in staat gesteld zowel te sturen aan de voorkant als te controleren aan de achterkant. In die zin ondersteunt hij volledig het pleidooi van de heer V.d. Dikkenberg.

Gedeputeerde Van Muilekom merkt op dat er in de onlangs vastgestelde cultuur en erfgoednota geen beleid is opgenomen voor tjalken. Dat is niet afgesproken. Overigens is de provincie afhankelijk van aanvragen die door het varend erfgoed worden ingediend. Zij kunnen een beroep doen op middelen die PS beschikbaar hebben gesteld in het kader van het publieksbereik.

De rol van bibliotheken is veel breder dan alleen maar werken aan laaggeletterdheid. Bij de vaststelling van de cultuur en erfgoednota is een motie aangenomen, waarbij PS GS oproepen een verdiepingsslag te maken in de aanpak van de laaggeletterdheid en daar de taalhuizen bij te betrekken. Vervolgens kan worden bezien welke rol de provincie daarin kan vervullen. Hij wil dolgraag de laaggeletterdheid verminderen maar wel moet duidelijk zijn wat de provincie op dat vlak kan betekenen. Dat vraagt om een verdiepingsslag en meer middelen.

De heer Janssen merkt op dat het niet alleen gaat om laaggeletterdheid maar ook om toegankelijkheid van informatie in de brede zin. Dat is het hogere doel van bibliotheken, nl. het beschikbaar stellen van informatie en dat wordt steeds innovatiever.

Gedeputeerde Van Muilekom vond de formulering van de VVD over de rol van de bibliotheken goed. Hij kan daar een eind in meegaan. Het betreft “toegankelijker maken van informatie en het tegengaan van laaggeletterdheid.” Dat wil hij wel overnemen omdat dat goed in dit doel past. De vraag blijft wel waarom dat expliciet moet worden benoemd in de meerjarendoelen. Overigens vindt hij het erg lastig om een indicator te benoemen voor de aanpak van laaggeletterdheid.

De voorzitter wil een discussie over indicatoren op een later moment voeren en niet nu.

De heer Eggermont wijst erop dat de functie van bibliotheken veel breder is dan alleen maar het tegengaan van laaggeletterdheid en het beschikbaar stellen van informatie. Bibliotheken hebben ook een sociale functie maar dat ziet hij niet terug in het voorstel van de VVD. Het is bv. ook belangrijk dat andere initiatieven die laaggeletterdheid aanpakken, kansen krijgen en in het doel ruimte krijgen. De infrastructuur van bibliotheken mag niet gaan ondersneeuwen.

Gedeputeerde Van Muilekom memoreert dat in de cultuur en erfgoednota de oproep staat dat er gestreefd wordt naar een maatschappelijke bibliotheek waar vele functies bij elkaar komen. Al die functies kunnen als meerjarendoel worden geformuleerd maar daar is hij geen voorstander van, immers, deze zijn opgenomen in voornoemde vastgestelde nota. Daarin is de wens van PS ten aanzien van de toekomst van de bibliotheken heel goed vastgelegd.

Mevrouw Hoek adviseert, in het kader van educatie, filmpjes in musea te ondertitelen, in het belang van slechthorenden. Haar advies geldt overigens ook voor de filmpjes van de provincie die op de website staan. Zij vraagt of de gedeputeerde daar ook financieel iets voor beschikbaar wil stellen.

Gedeputeerde Van Muilekom signaleert dat mevrouw Hoek dit punt ook heeft ingebracht bij de ontwikkeling van de Sociale Agenda en daar hoort dat ook thuis. In dat kader zal haar verzoek worden meegenomen.

Programma 7, economie

Gedeputeerde Strijk komt terug op vragen en opmerkingen van de commissie over het domein economie:

- ***Relatie economische visie ten opzichte van de doelenboom***

PS en GS gaan over de economische visie nog met elkaar in gesprek, die visie is nog niet vastgesteld. Gevraagd werd hoe te handelen wanneer er na de zomer bij de economische visie een ander beleidsdoel wordt geformuleerd, dan nu door GS wordt voorgesteld. Spreker benadrukt dat de economische visie leidend is en dat moet vertaald worden in de doelenboom van de begroting. In de begroting 2022 zullen er dan zo nodig nieuwe beleidsdoelen moeten worden opgenomen. Mochten PS bij de Economische Agenda aangeven dat bepaalde zaken niet meer moeten worden gedaan, dan heeft dat direct invloed op het jaar 2021.

- **Circulaire economie**

Wat dit onderwerp betreft, constateert gedeputeerde Strijk de nodig steun dat dit centraal in programma 8 wordt aangestuurd omdat circulaire economie op vele terreinen terugkomt, bij natuur, bij water, bij mobiliteit, bij economie en bij de provinciale bedrijfsvoering. Het is een veel breder onderwerp dan alleen maar economie. De fracties hebben hierbij verschillende tips en adviezen gegeven en hij neemt deze graag ter harte. In de tweede helft van dit jaar gaan PS met GS in gesprek over de uitvoeringsagenda en de visie voor de circulaire samenleving.

- **Brede welvaart**

Hoe verhoudt brede welvaart zich ten opzichte van de concern brede opdracht zoals de sociale agenda, circulariteit en de digitaliseringsagenda? Brede welvaart vat in feite alle provinciale programma's samen. Het gaat niet alleen maar om het bruto nationaal product, niet alleen maar over werkgelegenheid en de economische groei maar ook over schone lucht, gezondheid, veiligheid, onderwijs en kansengelijkheid. Het belang van brede welvaart gaat veel verder dan alleen het programma economie. GS stellen voor om bij ieder P&C product in een algemeen hoofdstuk in te gaan op brede welvaart, als integrale blik over de programma's heen. Daar hoeft niet op te worden gestuurd maar wel over te worden gerapporteerd. Om die reden zit de brede welvaart niet in programma 8.

Mevrouw Hoek signaleert een grote donkere wolk boven de samenleving, als gevolg van het Corona virus. Er wordt een grote recessie en hoge werkloosheid verwacht en gemeenten hebben het erg zwaar. Echter, daar gaat de gedeputeerde helemaal niet op in. De actuele situatie is compleet anders dan het moment waarop dit programma geschreven is.

Gedeputeerde Strijk begrijpt deze vragen goed in het licht van de economische visie: daarover zal in september verder worden gesproken. Hij weet niet of een en ander gevolgen heeft voor de doelenboom. Het kan zo zijn dat PS, bv. door Corona, een nieuw doel wensen toe te voegen. Nu ziet hij geen effect op de doelenboom.

Terug komt hij op de brede welvaart, dat veel omvattender is dan economie. Om die reden wordt het ook niet in het programma economie ondergebracht maar in een apart inleidend hoofdstuk.

- **Enkele suggesties van de VVD die niet zijn meegenomen in de eerste beantwoording.**

De VVD heeft suggesties gedaan over de meerjarendoelen, die de verantwoordelijkheid zijn van GS. De suggesties van de VVD ten aanzien van 7.2.1 en van 7.4.2 wil het college graag overnemen.

De VVD suggereerde een aanvulling op de missie, die tot de verantwoordelijkheid van PS behoort. GS zijn daar geen voorstander van. De VVD wil het woord "circulair" vervangen door "een niet verspillende economie". GS vinden echter "circulair" een speerpunt voor de transitie van de economie en dat hoort dan ook in de missie thuis.

Voorts stelt de VVD voor de maakindustrie in de missie te noemen als een belangrijke sector. Hij is blij dat de VVD consistent is in het bepleiten van het belang van de maakindustrie. Dat vindt het college ook. Echter, wanneer maakindustrie aan de missie wordt toegevoegd, moeten er ook andere sectoren worden toegevoegd, bv. kennisintensieve bedrijven, de toeristische sector, de financiële dienstverlening, de ICT sector, immers, die zijn allemaal belangrijk. GS zijn er geen voorstander van slechts één sector toe te voegen. De missie, zoals deze voorligt, is beter dan de suggestie van de VVD.

De heer V.d. Dikkenberg deelt mede dat de SGP zich goed kan vinden in programma 7, temeer daar hier duidelijk de opbouw van de doelen naar het achterliggend document zichtbaar wordt. Hij heeft geen aanvulling op de beleidsdoelen maar wel op de meerjarendoelen. Daar wordt het ruimtelijk instrumentarium gemist en de inzet van de gedeputeerde op dat punt. Bedrijven hebben ruimte nodig, terwijl de ruimte in deze provincie schaars is. Dat betekent dat de gedeputeerde soms als ambassadeur voor bedrijven zou moeten optreden. Een meerjarendoel is dat de wachttijd voor bedrijven kleiner is dan een half jaar voor

het verkrijgen van duidelijkheid over een vestigingsplaats. De SGP pleit ervoor dat als indicator op te nemen.

De heer Eggermont memoreert dat de SP eerder heeft aangegeven tegen een aantal beleidsdoelen anders aan te kijken. De SP wil vooral focussen op de factor arbeid, ook in relatie tot vestigingen in deze provincie. Hij zal later op deze discussie terugkomen.

Ten aanzien van de wijziging die de gedeputeerde voorstelt wat betreft punt 7.4.2, “economisch sterker”: hij gaat ervan uit dat dit betrekking heeft op de factor arbeid.

Mevrouw Hoek meent dat maar moet worden afgewacht hoe de economische situatie er over een half jaar uitziet: waarschijnlijk zal er dan een update komen, misschien ook wel van de doelenboom.

In 2020 komt er een nieuw programma recreatie en toerisme en zij vraagt hoe dat zich verhoudt tot de doelenboom met de ambities die daarbij horen, bv. bij 7.5. Veel particuliere bedrijven in de recreatieve sector staan op omvallen. Hoe lang gaat het wel niet duren voordat deze sector gaat herstellen? 50PLUS maakt zich daar zorgen over.

Het mag niet zo zijn dat de toeristische recreatieve structuur wordt opgeblazen, alleen vanwege het verdienmodel. Het participatieproces mag daaronder niet lijden.

De heer Janssen signaleert dat deze vergadering zich gaat ontwikkelen in de vorm die de VVD graag had willen voorkomen, nl. een vraag/antwoord tussen commissie en GS. Liever had de VVD met de andere fracties het gesprek gevoerd, juist in het licht van het doel dat PS zich krachtiger willen gaan positioneren. Wellicht is dit een onderwerp voor een evaluatie.

Een andere procesopmerking gaat over de vraag of PS al dan niet over de meerjaren doelstellingen gaan. Deze worden in de begroting verwerkt die door PS wordt vastgesteld en daardoor amendeerbaar wordt. Hij stelt het op prijs dat fracties op het voorstel van de VVD reageren. Met dat voorstel wil hij voorkomen dat er bij de begroting veel amendementen moeten worden ingediend.

Hij is blij met de reactie van de gedeputeerde op het voorstel van de VVD ten aanzien van punt 7.2.1.

De VVD vindt de maakindustrie inderdaad erg belangrijk. Het begrip “circulair” is een wat modieus begrip en zou moeten worden vervangen door een duurzamer begrip dat langer mee kan. Wat betreft de werklocaties nemen GS “economisch krachtiger” over. Naar het oordeel van de VVD betekent dat automatisch dat de bereikbaarheid moet worden verbeterd. Is dat een juiste interpretatie?

Gedeputeerde Strijk memoreert de afspraak over de meerjarendoelen dat GS daarover verantwoordelijk zijn. De VVD gaf aan het woord “circulair in de missie te willen vervangen. GS hebben dat woord nadrukkelijk in de missie opgenomen, omdat de meerderheid van de fracties het erg belangrijk vinden het woord “circulair” te gebruiken. GS reageren nu, wetend wat daarover door andere fracties wordt gesteld. Hij kan zich voorstellen dat nu de andere fracties reageren op het voorstel van de VVD.

Mevrouw Groen deelt mede dat GroenLinks van oordeel is dat er veel goeds in deze doelenboom staat en op detailniveau is er in april op meerdere momenten over de doelenboom gesproken. Zij stelt de inbreng van de VVD op prijs maar de discussie daarover is meermalen gevoerd. GroenLinks wil het woord “circulair” niet vervangen: ook mag het woord bibliotheken niet komen te vervallen. GroenLinks stemt in met de doelenboom die nu voor ligt. Het merendeel van de punten van de VVD worden niet door GroenLinks gesteund.

De heer Janssen wilde aangegeven dat de VVD behoefte had een constructief gesprek over de doelenboom. Hij heeft vragen aan de commissie gesteld en hoopte op een antwoord in plaats van het klassieke antwoordspel tussen commissie en GS. Bij dit onderwerp had de VVD dat graag anders gezien. Mogelijk ligt dit aan de vorm van het digitaal vergaderen.

De heer De Droog valt mevrouw Groen bij maar D66 herkent zich niet in de opmerking dat fracties nu details aanleveren in een fase dat dat niet meer van toepassing zou zijn. PS hebben in de laatste

vergadering zelfs overwogen of men in subsessies uiteen zou gaan, maar toen werd besloten tot behandeling van de doelenboom in commissieverband. Hij vindt het vanzelfsprekend dat de VVD ook nu nog zijn inbreng op tafel legt. Echter, hij heeft zich niet kunnen voorbereiden op alle vragen die door de VVD zijn gesteld.

De heer Wijntjes is van mening dat de VVD een zinvolle bijdrage levert aan de discussie maar het is wel goed die inbreng ook met GS te delen. Het is heel goed dat de gedeputeerde twee onderdelen van de inbreng van de VVD overneemt.

Woorden als “circulaire economie” liggen gevoelig bij het CDA maar ook bij andere partijen.

Hij sluit aan bij mevrouw Groen dat er nu een heel goed stuk voor ligt. Men moet niet in somberheid vervallen alsof PS er onderling niet uit zouden komen.

De heer Van Oort kan zich vinden in de reactie van de VVD op de meerjarendoelen: deze komen uiteindelijk in de begroting terecht en zijn in die zin dus amendeerbaar. Los daarvan kan zijn fractie zich groten-deels in dit verhaal vinden. De ChristenUnie zou het woord “circulair” misschien niet als eerste gekozen hebben, maar dat neemt niet weg dat “circulair” een belangrijk onderdeel is van duurzaam. Dat woord hoeft niet te worden verwijderd. Gedeputeerde Strijk sprak zojuist over het brede welvaartsbegrip en hij begrijpt dat dat ook in andere programma’s wordt verwerkt. Spreker verwijst naar punt. 7.2.2, vestigingsklimaat, waar ook vele thema’s aan verbonden kunnen worden. Het feit dat ook de economie daar een bijdrage aan levert, lijkt hem niet onjuist.

De heer De Droog deelt mede dat D66 zich geheel herkent in het programma economie. Spreker verwijst naar een brief van Paul Roncken, de Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit, die de economische visie in een wat breder perspectief plaatst. De ARK geeft aan dat het niet alleen om de klassieke economische programma’s gaat maar ook om de context waarbinnen de economie plaatsvindt nu grenzen in zicht komen. De economische vraagstukken leven ook in de bredere samenleving en er moet over worden nagedacht hoe dat moet worden vormgegeven. Ook PS hebben daarover meerdere malen gesproken en dat vertaald zich terug in de REA en in de ROM. Zijn suggestie is om bij de beleidsdoelen een beleidsdoel te formuleren zoals “Economische ontwikkeling maakt de Utrechtse waarden sterker”. Hij merkt daarbij op dat waarden in de Omgevingsvisie nader worden gedefinieerd. Hij vraagt hoe de andere fracties daar tegenover staan.

De heer Weyers hoort de discussie aan en wordt daardoor gesterkt in zijn opvatting over de beperking van het instrument doelenboom. In het programma Economie kunnen de doelen alle kanten op. Wie kan daar tegen zijn?

Mevrouw Hoek komt terug op de woorden van de heer De Droog. O.a. werd ingegaan op een beter vestigingsklimaat terwijl er veel signalen binnenkomen dat de huisvestingssituatie slechter wordt, scholen minder goed toegankelijk zijn en het OV naar bedrijventerreinen toe te wensen overlaat.

Zij vraagt dienaangaande om een reactie van de heer De Droog.

De heer De Droog vindt dit een herkenbaar vraagstuk. Het is duidelijk dat problemen niet op zich zelf moeten worden beschouwd maar in de bredere context moeten worden waargenomen. Utrecht is een sterke internationale regio en het is belangrijk dat bedrijven zich hier kunnen vestigen maar dan wel in een bredere context, met afweging van vele andere waarden. Dat levert soms dilemma’s en een politiek debat op waarna er door PS een besluit moet worden genomen.

Mevrouw Hoek memoreert dat veel kantoren inmiddels naar woningen zijn getransformeerd. Er zijn ook kantoren waar buitenlandse bedrijven in gevestigd zijn. Die komen nu in de knel, gelet op de ambitie van de provincie daar woningen te maken. Vraagt dat om een herziening van het desbetreffende provinciale inpassingsplan?

De voorzitter wil de discussie nu over de doelenboom voeren.

Zij geeft opnieuw het woord aan de heer Weyers.

De heer Weyers licht nogmaals toe dat men met de formulering van de doelenboom in feite alle kanten op kan gaan. Nu is nog onduidelijk hoe dat alles wordt ingevuld. Wat betreft de doelen voor het programma economie is het heel erg moeilijk het aandeel het provinciale beleid vast te stellen, bv. op het gebied van economie. O.a. wordt bedoeld op vitale recreatie, maar zelfs met een indicator kan niet worden aangetoond of het beleid van de provincie aantoonbaar succes oplevert. Dat geldt voor vele doelen. De verbinding met de provinciale inspanning is erg moeilijk meetbaar.

Hij valt mevrouw Hoek bij. Dit lezende, komt men niet op het idee dat er in het afgelopen jaar heel veel veranderd is en dat er in de komende jaren vele veranderingen op stapel staan. Dit document ademt op geen enkele manier de doorwerking van Corona. Het is van groot belang dat dit meer op de actualiteit moeten worden toegeschreven, en dus Corona actueel wordt. Met het Corona virus zal men nog jaren te maken hebben. Samenvattend stelt hij dat:

- het instrument doelenboom wat onhandig en te algemeen is;
- het aandeel van de provincie heel moeilijk te meten is;
- het niet actueel is opgeschreven. Hij gaat ervan uit dat dit statenbreed wordt onderschreven.

De heer Van Oort vraagt welke doelen FvD anders zou willen omschrijven.

De heer Weyers is geen fan van de doelenboom als instrument om de beleidsuitvoering te volgen. Hij noemt economie als voorbeeld. Economie is een productieopgave, als het gaat om de woningmarkt, de arbeidsmarkt, vergunningen e.d. Met provinciaal beleid kan daar invloed op worden uitgeoefend. Hij constateert nu vele discussies over de doelenboom met academische rubriceringsvragen tot gevolg, terwijl het gaat om voorstellen waarin goed beredeneerd kan worden aangegeven of iets bijdraagt aan de economie, aan het productieniveau, aan de werkgelegenheid, investeringsbereidheid e.d. Dat alles moet veel concreter worden gemaakt.

De heer Van Oort constateert in de doelenboom veel zaken die zich op productievergroting en op de omgevingsfactoren richten. Inderdaad moeten er vervolgens nog indicatoren worden ingevuld maar dat volgt later in het proces. Hij kan niet meegaan met de kritiek van de heer Weyers.

Mevrouw Groen constateert dat de discussie onderling goed op gang komt, samen met GS. Dat is een goede zaak. Zij is blij dat de heer Weyers zich kan vinden in de doelenboom. Het is belangrijk dit vast te leggen omdat dit waarden zijn waaraan de provincie wil werken. Het is bv. erg belangrijk dat circulariteit wordt genoemd. Nederland moet in 2050 circulair zijn en de provincie kan daar niet aan voorbij gaan: dat moet ook in het economisch beleid terugkomen.

De heer De Droog interrumpeert ter ondersteuning van de opmerking van GroenLinks dat circulariteit niet als een modegril moet worden beschouwd, zoals anderen suggereerden.

Mevrouw Groen antwoordt dat circulariteit een voorwaarde is voor het economisch beleid in de toekomst en voor de samenleving in de toekomst. Juist als de economische omgeving en de samenleving op een andere manier worden vorm gegeven, met meer aandacht voor brede welvaart en een beter gebruik van grondstoffen en circulariteit, kan er ook in het licht van de gevolgen van Corona op een goede manier ruimte aan iedereen worden geboden.

De heer Janssen stelt het op prijs dat er nu toch een inhoudelijk debat gaat ontstaan. Het maakt niet zoveel uit of het begrip circulair al dan niet als modegril moet worden beschouwd, het is slechts een woord. De VVD heeft nadrukkelijk de maakindustrie naar voren gebracht. De heer De Droog noemde eerder de Utrechtse waarden. Het gaat erom hoe Utrecht als vestigingsplaats aantrekkelijk kan blijven omdat er achter de Corona epidemie ook een economische crisis aankomt. De VVD vindt dat er nu in economie moet worden geïnvesteerd en daar moeten niet teveel beperkingen aan worden opgelegd door erg voorop te gaan lopen met duurzaamheidsmaatregelen die andere provincies niet nemen. Het klimaat

schiet er uiteindelijk niets mee op en de provincie wordt er armer van. Er moet gezorgd worden in werkgelegenheid, ook in de maakindustrie.

De heer Van Oort is het met de heer Janssen eens dat er geïnvesteerd moet worden in het vestigingsklimaat voor zowel Nederlandse als internationale bedrijven, maar juist dat vraagt ook om een goede leefomgeving. Toptalent wil hier ook kunnen wonen en werken in een omgeving met schone lucht met natuur en recreatie. Ook dat is voor de economie belangrijk. Investeren in de economie vraagt juist om voornoemde randvoorwaarden. In die zin sluit hij aan op de woorden van GroenLinks.

De heer Eggermont stelt voor deze discussie te parkeren tot de behandeling van de visie Economie, omdat die nota leidend wordt. Worden daarin andere besluiten genomen, dan heeft dat ook gevolgen voor de beleidspunten.

Mevrouw Groen ondersteunt het punt van de SP. Haar fractie heeft zeker nog wel opmerkingen over de economische visie die na de zomer zal worden behandeld. Eventuele veranderingen daarin zullen doorwerken in de doelenboom, zo liet de gedeputeerde weten. Het punt van de heer Janssen over het belang van de maakindustrie voor de economie, onderschrijft zij maar dat geldt ook voor andere sectoren. De klimaatproblemen zullen veel nieuwe werkgelegenheid gaan opleveren, op allerlei niveaus, maar dat staat wel in het kader van een andere economie, nl. circulaire economie. Er moet anders worden nagedacht over het gebruik van grondstoffen. Dat is cruciaal bij de vraag welk soort bedrijven en welk soort ontwikkelingen moeten worden ondersteund. Het is verstandig daarover verder te praten bij de behandeling van de economische visie.

De heer De Droog had een voorstel om aan te sluiten bij de Utrechtse waarden. Zij begrijpt dat die waarden voortkomen uit de omgevingsvisie. GroenLinks vindt het goed om daarnaar nog eens te kijken. GroenLinks heeft al eerder aangegeven dat in de economische visie ook de effecten op de omgeving naar voren moeten komen en dat er zicht moet zijn op de baten en kosten.

De heer Weyers constateert dat er nu een discussie ontstaat over de richting en de uitgangspunten voor de economie. Daar zal in het najaar verder over worden gesproken, echter, in dat licht bezien vindt hij het raar dat er nu al doelen moeten worden vastgesteld. Volgtijdelijk vindt hij dat niet handig. Onafhankelijk van de economische analyse en richting worden er nu al doelen vastgesteld. Dat leidt z.i. tot een academische rubricering waar uiteindelijk geen touw meer aan vast te knopen is. Hij pleit ervoor in het najaar de klokken gelijk te zetten met een goede doorwerking naar deze doelenboom.

De heer De Droog constateert dat de heer Weyers het doet voorkomen alsof de doelen “als manna uit de hemel komen vallen”, terwijl de doelen al veel langer bekend zijn en aansluiten bij maatschappelijke thema's. Het is goed daarover nu de discussie aan te gaan en deze later bij de economische visie te verfijnen.

De heer Weyers erkent dat de doelen een lange aanloop hebben gehad, circulariteit, innovatie, startup e.d. Niet het manna, maar de hemel is veranderd, om het bij de beeldspraak van de heer De Droog te houden. Corona is een enorme gamechanger.

Mevrouw Lejeune vindt het mooi te zien dat het ook digitaal mogelijk blijkt te zijn om een goede discussie met elkaar te voeren. Het valt haar wel op dat het verschil tussen doelen en indicatoren niet altijd even helder is. Het blijkt ook lastig te zijn om zich te houden aan datgene waar PS over gaan terwijl er zeker ook dringende adviezen kunnen worden meegegeven aan GS.

De PvdA vindt het programma Economie mooi en stevig, gelet op de programmadoelen en de beleidsdoelen. Bij de economische visie zal er ongetwijfeld verder worden gesproken over de indicatoren. Dit economische hoofdstuk is stevig en bevat een duidelijke verwoording van de doelen. Die zijn ook nodig vanwege de economische crisis die na de corona crisis zal volgen. Dat vraagt om een heel stevig verhaal en dat staat er nu ook.

Wat betreft circulair staat de PvdA erop dat dit woord blijft gehandhaafd. Het is belangrijk voor de provincie om zich daarmee te onderscheiden. De provincie Utrecht zou juist heel erg circulair moeten denken, en aan de gezondheid van de inwoners moeten denken, al doen andere provincies dat niet. Dit is een prachtige kans voor de provincie om zich daarmee te profileren.

Door circulair te doen en te denken kan de economie juist een grote stimulans krijgen.

Mevrouw Jager deelt mede dat de PvdD de notitie Brede Welvaart met veel plezier heeft gelezen. De gedeputeerde gaf aan dat dit veel breder is dan economie en dat onderschrijft haar fractie. Hij merkte ook op dat er een algemeen hoofdstuk zal worden toegevoegd, maar in de beantwoording gaat het over het verwijzen in de inleiding en dat lijken haar twee verschillende zaken. Haar fractie heeft voorkeur voor een apart hoofdstuk. Gesteld werd dat circulariteit in de mode zou zijn, helaas is dat nog niet in de mode. Haar fractie is van oordeel dat de coronacrisis moet worden bestreden maar dat de klimaatcrisis niet mag worden genegeerd.

De heer Ubaghs sluit zich aan bij de algemene reactie van FvD: met de formulering van deze doelen kan men alle kanten op.

Spreker verwijst specifiek naar punt 7, voldoende vestigingsmogelijkheden. De provincie Utrecht wil alles: wonen, werken, recreëren, windmolens, zonneweides, voldoende groen, ruimte voor boeren, vestigingsmogelijkheden voor bedrijven. De grote vraag is: waar dan en hoe moet dat alles worden betaald? Steeds opnieuw vraagt de PVV waar dat alles moet gaan plaatsvinden. Het gaat om wezenlijke vragen maar helaas worden die niet beantwoord.

Gedeputeerde Strijk constateert dat hij twee tekstsuggesties van de VVD meeneemt naar het erratum bij de doelenboom, nl. de punten 7.2.1 en 7.4.2 van de meerjarendoelen.

De commissie kijkt uit naar de discussie met GS over de economische visie, zo begrijpt hij. De hoofdlijn van de economische visie is dat er moet worden bijgedragen aan een meer adaptieve economische structuur. Mensen moeten zich steeds sneller aanpassen. In beleidsdoel 1 staat dat ervoor gezorgd moet worden dat de mensen die hier wonen, steeds worden opgeleid in de noodzakelijke aanpassingen, nl. een leven lang leren. Beleidsdoel 2 zegt dat dit in gezamenlijkheid moet worden gedaan: onderwijs, ondernemers moeten aan elkaar gekoppeld worden, ook met het oog op leven lang leren.

Beleidsdoel 3 is inzet op innovatie.

Spreker is van oordeel dat de beleidsdoelen ook antwoord geven op het post corona tijdperk. Later zal daarover de discussie worden hervat.

De vraag van de SGP over de ruimtelijke indicator zal worden opgenomen bij beleidsdoelstelling 4.

De SP stelde dat, als werklocaties economisch krachtiger zijn, dat ook goed is voor de mensen die daar werken. Spreker onderschrijft dat.

De vraag over de recreatie wordt door zijn collega Schaddelee beantwoord.

De PvdD vroeg een toelichting op de brede welvaart. In bv. de jaarrekening zal er in het inleidende hoofdstuk een samenvatting worden opgenomen van de brede welvaart, met verwijzing naar de verschillende doelstellingen die daarmee samenhangen.

De heer De Droog vroeg of er nog beleidsdoelen kunnen worden toegevoegd. Wanneer die bijdragen aan een goed economisch vestigingsklimaat, dan is dat mogelijk. Komt er een extra beleidsdoel, dan zal hij dat beoordelen. Wel moeten PS bezien of het gaat om een beleidsdoel voor de domeineconomie of gaat het om de concern brede economie. Wanneer PS aan de portefeuillehouder economie de opdracht geven om te werken aan natuur, of aan betere bereikbaarheid, dan moet het in de andere programma's komen of het is een concern brede opgave voor hoofdstuk 8. Men moet ervoor waken dat economie geen "1000 dingen doekje" wordt. Economie is een ordeningsprincipe.

In het ruimtelijk beleid wordt gesteld dat niet alle theoretische vragen 100% worden gehonoreerd, maar dat er wordt ingezet op verdichting van bestaande bedrijventerreinen. Dat is een duidelijke keuze, nl. groen te bewaren en bedrijventerreinen te intensiveren. De PVV vroeg waar alles gerealiseerd kan worden. Gedeputeerde Strijk antwoordt dat locaties voortkomen uit duidelijke keuzes.

De heer Ubaghs wijst erop dat die vraag op ieder beleidsterrein vooruit wordt geschoven. Die vraag wordt niet beantwoord bij economie, niet bij wonen of bij windmolens terwijl de ruimte op een gegeven moment wel ingevuld moet worden. Er is maar een beperkt aantal hectares terwijl er concrete keuzes moeten worden gemaakt.

Gedeputeerde Strijk leest in meerjarendoel 7.4.1 “werklocaties worden intensiever gebruikt”. Dat betekent dat er op bestaande bedrijventerreinen wordt geïntensiveerd in plaats van nieuwe gronden te gebruiken voor bedrijventerreinen. Dat is de keuze die de provincie maakt in het omgaan met schaarse ruimte. Duidelijk is wel dat de doelen met indicatoren nog scherper moeten worden gemaakt.

De heer De Droog constateert dat de heer Ubaghs tussen veel zaken wil kiezen: of dit, of dat, of zus, of zo. Het gaat er juist om dat er voor meerdere zaken wordt gekozen: en dit, en dat, en zus en zo. De kunst is de economische ontwikkeling te laten samenvallen met andere belangrijke waarden van de provincie. Hij begrijpt dat de PVV bedoelt dat economische ontwikkelingen moeten bijdragen aan allerlei andere indicatoren in de provincie, bv. omgevingswaarden of brede welvaart. Dan moeten er keuzes worden gemaakt. Wellicht is er een remmende factor uit een ander programma nodig om waarden in samenhang en in economisch balans te brengen. Wellicht kan dat bij het programma Economie in een doel tot uitdrukking worden gebracht.

De heer Ubaghs laat weten dat de PVV inderdaad kiest voor of, of, of, gelet op het beperkt aantal vierkante meters in deze provincie. Dat betekent dat er duidelijke keuzes moeten worden gemaakt: niet alles kan.

De heer V.d. Dikkenberg meent dat er “gedeputeerden van niets” ontstaan, wanneer bij economie het verdedigen van de Utrechtse waarden als speerpunt wordt benoemd. Volgens de SGP moet de gedeputeerde juist de vrijheid hebben een mooi circulair coronavaccin bedrijf op het sciencepark toe te laten, ook wanneer het niet binnen de contouren past.

De heer Ubaghs ondersteunt deze inbreng van de SGP.

De heer De Droog kan de heer V.d. Dikkenberg wel voor een groot deel volgen. Het gaat D66 erom dat zaken in beweging komen, dat de provincie niet met de rug naar de werkelijkheid gaat staan maar juist gaat meebewegen. Er moet gekozen worden voor ontwikkelingen die passen in een breder plaatje en deze moeten op hun merites worden getoetst. Er moet niet worden gekeken naar beleid dat ontwikkelingen tegenhoudt: het beleid moet juist op de toekomst gericht zijn.

De heer Ubaghs komt terug op werklocaties die intensiever moeten worden gebruikt, zoals de gedeputeerde zojuist aangaf. In zijn optiek zijn er maar twee mogelijkheden: of de lucht in of machines efficiënter gebruiken. Op een vierkante meter bedrijvenlocatie kan er maar een x-aantal productie worden gerealiseerd.

Gedeputeerde Strijk geeft aan in het licht van de doelenboom dat er twee meerjarendoelen conform de suggesties van de VVD worden aangepast. Mogelijkerwijs komt er nog een voorstel om een beleidsdoel toe te voegen. Wanneer het een beleidsdoel is binnen het domein economie moet goed worden afgewogen of dat binnen de ruimte en bevoegdheden van het domein economie zit of dat het een concern brede opgave betreft. Dat zou dan bij programma 8 thuishoren.

Gedeputeerde Schaddelee komt terug op vragen van mevrouw Hoek, de VVD en FvD. Punt 7.5.5, verblijfsrecreatie vitaler. De suggestie was toe te voegen: “draagt meer bij aan werkgelegenheid.” Hij wil dat PS ontraden. Het is belangrijk dat verblijfsrecreatie bijdraagt aan werkgelegenheid maar verblijfsrecreatie moet ook bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving en ruimte bieden voor recreatie. Daar zit een breder palet van doelen achter. Het alleen maar toevoegen van werkgelegenheid trekt dit uit balans.

7.5.1: “recreatief groen en natuur zijn beter toegankelijk en bereikbaar”, zo is de suggestie van de VVD. Hij wijst erop dat bijna alle natuurgebieden in de provincie al toegankelijk zijn voor bezoekers. De terreinbeheerders ontvangen SNL-subsidies. Eén van de generieke eisen voor subsidieregeling is toegankelijkheid. Het opnemen van het meerjaren doel, conform de suggestie van de VVD, voegt derhalve niets toe. Voorts merkt hij op de zorg van mevrouw Hoek te delen. Op een later moment moet worden gesproken, aan de hand van de voorstellen die uit het domein recreatie en toerisme komen. Van gedachten moet worden gewisseld hoe de sector een extra oppepper kan worden gegeven. In het kader van Corona maatregelen wordt daarover reeds breed gesproken.

Mevrouw Hoek leest dat er in 2020 een nieuw programma recreatie en toerisme wordt geschreven. Zij vraagt de gedeputeerde hoe ver het daarmee is.

Gedeputeerde Schaddelee antwoordt dat dit komend najaar naar PS zal gaan.

Programma's 8 en 9 – Bestuur / Overhead (worden gezamenlijk behandeld)

Gedeputeerde Van Muilekom gaat in op verschillende suggesties van fracties, o.a. van GroenLinks. Bij 8.6, nummer 66 wordt aandacht gevraagd voor inclusiviteit, de sociale agenda en de regenboogprovincie. De regenboogprovincie wordt onderdeel van de sociale agenda die momenteel wordt uitgewerkt, maar wordt geen apart doel. Binnenkort worden PS nader geïnformeerd over de invulling van de desbetreffende motie.

De VVD heeft suggesties gedaan voor de formulering bij 8.6.1 met betrekking tot de sociale agenda. Hij kan daar een eind in meegaan. Zijn suggestie is “De provincie Utrecht werkt voor wat betreft een aantal sociale thema's samen met gemeenten en andere organisaties, bij de ondersteuning van doelgroepen die hulp nodig hebben.

Bij 8.7.1, archivering en informatiebeheer, kan hij grotendeels meegaan met het voorstel van de VVD. Zijn voorstel is “Provinciale informatie is beter en duurzamer beschikbaar, toegankelijk en openbaar”. Dat sluit goed aan bij de suggestie van de VVD.

Gedeputeerde Strijk verwijst naar het vandaag toegestuurd overzicht met toezeggingen van GS in het licht van de doelenboom. GS gaan mee met de suggesties van de ChristenUnie op de beleidsdoelen 8.2, 8.3 en op de suggesties ten aanzien van de meerjarendoelen 8.2.1. en 8.3.1.

De VVD had een meerjarendoel 8.4.3 en stelt voor: “De relatie met de EU draagt meer bij aan de realisatie van provinciale beleidsdoelstellingen.” GS nemen dat over.

Gedeputeerde Schaddelee deelt mede dat hij de suggesties van de VVD ten aanzien van 9.3 en 9.3.1 overneemt. Ten aanzien van 9.3.5 heeft hij een andere tekstsuggestie, inhoudend dat het niet gaat om corporate communicatie maar dat de provincie goed naar de inwoners wil duidelijk maken wat het werk van de provincie is en aan welke opgaven de provincie werkt. Die suggestie komt tegemoet aan het punt van de VVD.

Gedeputeerde Strijk deelt mede dat de tekstverbeteringen worden opgenomen in versie 3.0. Deze worden roodgemaakt, zodat duidelijk wordt dat de wijzigingen zijn verwerkt. Daar hoeven dan geen amendementen meer op te worden ingediend.

De heer V.d. Dikkenberg gaat in op de informatiepositie van PS. Nu staat er: “De positie van PS sterker en duidelijker maken”. De SGP wil daar de informatiepositie van PS aan toevoegen als meerjarendoel.

Bij 8.1.2 en 8.1.3 staat dat de uitvoering van de rijkstaken van de CdK en het dagelijks bestuur van goede kwaliteit moet zijn. Dat zijn de enige twee doelen in de doelenboom die niet als “beter” of “meer” of “sterker” worden geformuleerd. Hij hoopt niet op zelfingenomenheid van deze beginnende gedeputeerden. Daar kan zeker nog progressie in zitten. De SGP stelt voor in de meerjarendoelen te formuleren dat het beter kan. Gedeputeerde Strijk gaf onlangs aan dat hij door de informatie soms niet optimaal kan functioneren. De informatiepositie van PS kan beter, waardoor het bestuur van deze provincie nog meer kan verbeteren.

De suggestie van de VVD ten aanzien van 8.2.2 heeft zijn instemming. Het borgen van integriteit is beter dan beleid maken. Hij vindt het mooi dat deze suggestie bij de VVD vandaan komt.

De heer Eggermont laat weten dat de SP zich grotendeels kan vinden in de genoemde tekstaanpassingen. De tekstaanpassing van D66 ten aanzien van punt 8.6.2 vindt hij niet noodzakelijk en heeft geen toegevoegde waarde. Ten aanzien van punt 8.7 vraagt hij zich af wie de gedeputeerde is voor de archivering: is dat gedeputeerde Strijk, gedeputeerde Schaddelee of gedeputeerde Van Muilekom?

De SP laat ten aanzien van doel 9 weten dat er behoorlijk wat geld is vrijgemaakt voor de versterking van de organisatie. PS zijn daarvoor mede verantwoordelijk. Dat wil zeggen dat de overhead niet alleen maar een verantwoordelijkheid van GS is. Ook PS zijn daarvoor verantwoordelijk. Dat moet wel terugkomen in het statenvoorstel.

Mevrouw Hoek constateert in programma 8 het nodige enthousiasme. Zij vindt dat bewonderenswaardig. Het is positief dat nog steeds het gevoel leeft dat doelen kunnen worden verbeterd. De tijd zal het leren. Haar vraag is hoe draagkrachtig het bestuur is bij een krachtmeting, als een groot dossier uit de rails loopt. Dit is een woordspeling met een knipoog naar het verleden. Dat zal t.z.t. moeten worden aangetoond.

De heer Janssen constateert dat gedeputeerde Van Muilekom een wijzigingsvoorstel op het voorstel van de VVD op sociale agenda indient. Dat is een goed voorstel.

Wat betreft archivering en informatievoorziening, wordt ook een wijziging aangebracht in het voorstel van de VVD. De VVD vindt het jammer dat het woord "actieve openbaarmaking" daaruit verdwijnt, juist omdat de slag moet worden gemaakt naar de Wet Open Overheid: de overheid moet zelf actief de openbaarheid zoeken met documenten. Dat is modern en toekomstgericht. Hij stelt het op prijs hierover t.z.t. de discussie met elkaar aan te gaan.

Het is voorts heel goed dat de communicatie van de provincie voortaan meer vanuit de inwoner wordt beredeneerd.

De heer Wijntjes laat weten dat het CDA kan instemmen met de concern brede aansturing op brede thema's. Punt 8.6 heeft een aanjaagfunctie maar hij heeft daar wel een vraag over in relatie tot de begroting. Het is mooi dat GS de voorstellen ten aanzien van 8.2.2 en 8.4.3 van de VVD overnemen.

Voorts geeft hij de SP gelijk dat er goede doelstellingen ten aanzien van de overhead moeten worden geformuleerd, mede gelet op de situatie waar de provincie vandaan komt. Dit moet nader worden geborgd.

De heer Van Oort komt terug op de woorden van de heer V.d. Dikkenberg over 8.2.1. Is het niet beter dat integriteit niet alleen wordt ontwikkeld, maar ook wordt geborgd en getoetst door GS, PS en de ambtelijke organisatie?

Hij is het eens met de opmerkingen van de SP over hoofdstuk 9. Ook PS hebben op dat vlak een verantwoordelijkheid.

De ChristenUnie verwijst naar 8.3.4 waar staat dat de provincie inzicht moet hebben in de media. De ChristenUnie wil vooral goede lokale media hebben: dat zou het doel moeten zijn. Het woord "inzicht" kan wat de ChristenUnie betreft worden verwijderd.

Wat 8.6.3 betreft vindt ook de ChristenUnie dat al het beleid onderbouwd moet worden met goede data, maar de volgende stap is wel dat iedere partij naar zijn eigen achtergrond zijn eigen opinie zal hebben. De waarden van de politieke partijen bepalen uiteindelijk de richting van het beleid. In die zin mogen de data niet prevaleren. De waarden moeten volgens de ChristenUnie nadrukkelijker in dit punt tot uitdrukking komen.

De heer De Droog verwijst naar punt 8 waarbij D66 een opmerking maakte over de concern brede opgave met betrekking tot de circulaire samenleving. D66 wil de huidige formulering versterken. Daarin moet terugkomen dat het hier gaat om een integrale opgave is. Andere partijen hebben circulair ook wat steviger uitgewerkt in andere doelen.

Dit moet als concern brede opgave naar boven komen. D66 wilde dit als volgt aanvullen: "Circulariteit is integraal uitgewerkt in de programma's en hierop wordt separaat concern breed gestuurd en gerapporteerd." Dat wordt kennelijk als te procesmatig beoordeeld. Zijn suggestie wordt nu: "De provincie Utrecht draagt integraal bij aan de versnelling naar de circulaire samenleving."

De heer Weyers noemt programma 8 een "feest van mooie dingen". Bij sommige onderdelen vraagt hij zich wel af of dat anders kan worden geformuleerd.

In 8.5.2 staat "Verticaal toezicht en horizontale controle zijn aangepast aan de landelijke agenda toekomst van het interbestuurlijke toezicht." FvD vraagt zich af wat daarmee wordt bedoeld. Dat geldt ook voor 8.4.5, 8.4.2. Daarentegen is 8.4.3 wel duidelijk, zij het dat FvD anders aankijkt tegen de relatie met de EU. Deze mag wat hem betreft komen te vervallen omdat de relatie met de EU geen provinciale taak is.

Mevrouw Groen benadrukt hoe belangrijk het is dat brede thema's landen als trekkers. Gezien de huidige ontwikkelingen in de samenleving moet er worden gewerkt aan inclusiviteit, sociale agenda, de regenboogagenda en het tegengaan van discriminatie.

GroenLinks kan zich vinden in de tekstsuggestie van D66 ten aanzien van 8.6.2. Zij vraagt of de tweede voorzet die werd gedaan wat betreft de concern brede opgave steviger in de doelenboom kan worden verankerd.

Mevrouw Lejeune deelt mede dat de PvdA zich kan vinden in de tekstsuggesties van andere fracties en het is mooi dat GS die overnemen.

Mevrouw Jager laat weten dat de PvdD zich in veel wijzigingsvoorstellen kan vinden. Ook zij pleit voor aanscherping van 8.6.2 wat betreft circulariteit. Aanvullend heeft zij nog een vraag uit RGW meegekregen: Klimaatmitigatie is een concern breed thema: kan dat worden meegenomen als programma overschrijdende doelstelling?

Gedeputeerde Van Muilekom laat weten dat het woord "actief" erbuiten wordt gelaten, omdat dat woord verschillend geïnterpreteerd kan worden. Hij wil het laten bij "Provinciale informatie is beter en duurzamer beschikbaar, toegankelijk en openbaar."

Gedeputeerde Strijk stelt voor in de doelenboom 3.0 mee te nemen de tips ten aanzien van 8.1.2. en 8.1.3 over GS en de CdK en de teksten nog eens onder de loep te nemen.

De SP maar ook andere fracties noemden het belang om hoofdstuk 9 op zijn beleidsdoelen niveau ook te laten vaststellen. Hij neemt dat mee terug naar het college van GS.

GS zullen bij voorstel 3.0 beargumenteren waarom de beleidsdoelen in hoofdstuk 9 al dan niet worden meegenomen.

De heer Wijntjes stelde de vraag over de aanjaagfunctie van brede opgaven in 8.6. Het klopt dat daar betrekkelijk weinig geld staat. De middelen zitten bij de programma's. De aanjaagfunctie in 8 heeft betrekking op 1 of 2 ambtelijke krachten die de concernbrede opgaven moeten bewaken.

D66 vroeg met betrekking tot 8.6 2 het punt circulariteit scherper te maken en dat werd door meerdere fracties ondersteund. GS volgen dat advies.

De heer De Droog komt terug op een eerdere suggestie van de VVD wat betreft actieve archivering en informatievoorziening en hij vraagt waarom gedeputeerde Van Muilekom het woord "actief" niet wil overnemen. D66 steunt de suggestie van de VVD.

Gedeputeerde Van Muilekom is van mening dat het woord "actief" in dit kader niets toevoegt. Wat openbaar moet zijn, wordt ook openbaar gemaakt.

De heer De Droog meent dat de provincie aan de minimale vereisten kan voldoen met betrekking tot openbaarmaking, maar de provincie kan daar ook een extra tandje bij zetten, zodat ook de buitenwereld meer kan doen met de openbaar gemaakte informatie.

De heer Janssen onderschrijft dat. Daarmee wordt ook voorgesorteerd op de Wet open overheid.

De voorzitter constateert dat deze suggestie aan gedeputeerde Van Muilekom wordt meegegeven.

Gedeputeerde Bruins Slot komt terug op de vraag van de PvdD over de klimaatadaptatie. Dit kunnen verschillende thema's en doelen zijn, bv. het landelijk gebied, ruimtelijke ordening, energietransitie, bereikbaarheid, economie en erfgoed. De verbinding met water is een belangrijk sturend instrument. De hoofdthema's op het gebied van het conceptprogramma van klimaatadaptatie zijn gericht op overstromingsrisico, wateroverlast en droogte. De provincie heeft ervoor gekozen om het toch nog steeds aan water en bodem op te hangen, ook omdat het rijk dat doet. Het rijk heeft een groot deel van de stimuleringsmaatregelen. Wel is het plan om klimaatadaptatie breed in de organisatie te gaan verankeren.

Gedeputeerde Schaddelee gaat in op punt 8.3.4 waar de ChristenUnie een vraag stelde over de lokale media en de tekst voorstelde: "De positie van lokale media is structureel en duurzaam verankerd." Hij zal daarnaar kijken en met een verbeterd voorstel terugkomen.

De heer V.d. Dikkenberg raakt wat in verwarring. De vraag van de PvdD had betrekking op klimaatmitigatie terwijl de gedeputeerde zojuist inging op klimaatadaptatie.

Hoe zit dat?

Mevrouw Jager beaamt dat haar vraag betrekking had op klimaatmitigatie en die is nog niet beantwoord.

Gedeputeerde Bruins Slot memoreert dat in de commissie RGW over klimaatadaptatie werd gesproken, mogelijk dat er wat spraakverwarring is ontstaan. De vraag over mitigatie verwijst zij door naar gedeputeerde Van Essen: dat is zijn portefeuille. Zij meent dat dit ook nog ter sprake komt in de commissie M&M. Zij zegt desgevraagd toe de vraag over klimaatmitigatie te zullen doorgeven aan haar collega Van Essen. Het antwoord zal in het erratum op doelenboom 3.0 worden meegenomen.

De heer Van Oort verwijst naar punt 8.6.3. Hij stelde eerder voor de tekst als volgt te wijzigen "met data onderbouwd" in plaats van "meer data gedreven".

Gedeputeerde Strijk stemt daar mee in: hij vindt dat een verbetering van de tekst.

De heer Eggermont vraagt wanneer het erratum kan worden verwacht.

De voorzitter wijst erop dat er geen apart erratum uitkomt. Toegezegd is dat er van de doelenboom een versie 3.0 uitkomt en dat is veel overzichtelijker dan een erratum. De planning is dat er op 24 juni in M&M over de overige programma's van de doelenboom wordt gesproken. Op 30 juni komt de doelenboom 3.0 in GS en op 1 juli wordt deze aan PS voorgelegd.

3. SLUITING

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de voorzitter de vergadering.